

D.R. Doorenbos, *Financieel strafrecht. Een studie inzake strafrechtelijk gesanctioneerde voorschriften uit de bank- en effectenwetgeving*

Diss. Katholieke Universiteit Nijmegen, promotor: prof. mr G.J.M. Corstens, Venmoetschaps- en rechtspersonenrecht 40, Kluwer, Deventer, 1992, XIX + 558 p.

1. Dit lijvige proefschrift bestaat uit drie delen. Deel I gaat over de bankwetgeving. Daarin komen eerst de voorschriften aan de orde omtrent het consumentenkrediet (hft. 2-7). Het overzicht gaat van de Pandhuishet 1910 via de Geldschieterswet (1932) en andere tussenstations als de Wet op het afbetalingsbedrijf (1936) naar de thans vigerende Wet op het consumentenkrediet van 1990. Daarna wordt het toezicht op het kredietwezen behandeld (hft. 8-10, WTK van 1952, 1956 en 1978). En tenslotte volgt een beschouwing over de bestrijding van fiscale fraude met behulp van het bankwezen, aan de hand van de Wet inzake Spaarbewijzen en de Wet identiteitsvaststelling bij financiële dienstverlening (hft. 11-12). Deel II van het boek gaat over het effectenrecht. Het toezicht op het effectenwezen is aan de orde in de hft. 13-18, met als belangrijkste regelgeving de Wet Toezicht Effectenverkeer (1991) en de Wet Melding Zeggenschap (1991). Daarna volgt een bespreking van de commune delicten op dit gebied, te weten de koersmanipulatie (art. 334 Sr), bedrog bij emissie (art. 335 Sr oud), publicatie van onware financiële stukken (art. 336 Sr) en misbruik van voorwetenschap (art. 336a Sr oud). In deel III passeren de meeste behandelde wetten nogmaals de revue, maar dan vanuit het gezichtspunt van de vraag of het strafrecht hier wel een taak heeft. Aan de hand van een toetsingschema dat bestaat

uit zes criteria voor strafbaarstelling (p. 401) wordt voor elke wet nagegaan of decriminalisering mogelijk en wenselijk is (hft. 24-32).

2. Het overzicht van regels is deels historisch van aard, omdat de schrijver reeds lang afgeschafte wetten op dezelfde manier bespreekt als de voorschriften die nu van kracht zijn. De hoofdstukken zijn volgens een vast patroon opgebouwd en bieden voor een belangrijk deel een getrouwe samenvatting van wet en wetgeschiedenis. Maar Doorenbos kan méér dan alleen samenvatten. Ook als er echt moeilijke interpretatievragen aan de orde zijn, staat hij zijn mannetje. Bij wijze van voorbeeld noem ik de bekende vraag naar de uitleg van de term 'opzettelijk' in art. 2 lid 1 WED (p. 14 e.v.), en de knappe exegese van art. 42 Wet Toezicht Kredietwezen 1978 (p. 103-112) waarover diverse rechters zijn gestruikeld in de befaamde Femis-zaak (zie *NJ* 1983, 243 en *NJ* 1988, 218). De schrijver beheerst de stof. Hij geeft heldere karakteristieken van de structuur van het financiële delict (veel gelede normstelling), en is in het algemeen voldoende op de hoogte van de gevarieerde praktijk van het bank- en effectenwezen (treffende voorbeelden vond ik op p. 204 en 210-211). Ook de complicaties als gevolg van de Europese regelgeving in deze sector worden uitvoerig – en met kennis van zaken – besproken (p. 101, 238 e.v., 378, 391). De auteur is bovendien doorgaans evenwichtig in zijn oordeelsvorming. Veel van de door hem ingenomen standpunten zijn zonder meer overtuigend te noemen. Als voorbeeld wijs ik hier op zijn visie op koersbeïnvloedende financiële journalistiek, waarvan terecht wordt betoogd dat dit in het algemeen niet

strafbaar zal zijn als koersmanipulatie (art. 334 Sr) (p. 302). Een ander voorbeeld betreft de publicatie van onware financiële stukken als bedoeld in art. 336 Sr. Analyse van de delictomschrijving brengt Doorenbos goed gemotiveerd tot de slotsom dat deze bepaling kan worden geschrapt. Een van de meer principiële opvattingen van de schrijver heeft betrekking op het verschijnsel van strafwetgeving door private instellingen. Zoals reeds uit eerdere publicaties van de auteur bekend was, heeft hij grote bezwaren tegen strafrechtelijk te handhaven regels die worden vastgesteld bij overeenkomst tussen partners in de bancaire sector, en regels die afkomstig zijn van privaatrechtelijk georganiseerde toezichthouders als de Stichting Toezicht Effectenverkeer en De Nederlandsche Bank (zie p. 76, 144, 146, 213, 507). Met name het daartoe aangevoerde argument van de afwezigheid van democratische controle is tegen de achtergrond van art. 1 Sr niet gemakkelijk te weerleggen.

3. Natuurlijk kunnen er ook bezwaren tegen het boek worden aangevoerd. Ik denk dan niet in de eerste plaats aan enkele wat pedante uitlatingen (zoals p. 272, waar schrijver het nodig vindt om binnen een citaat uit te leggen dat 'transparantie' 'doorzichtigheid' betekent) of aan de passages waarin wat al te lang wordt doorgeredeneerd op de vierkante millimeter (zoals ten aanzien van het 'besloten kring'-criterium in de Wet Effectenhandel, p. 181-188, hetgeen mijns inziens voor de praktijk nauwelijks belangrijke problemen heeft opgeleverd, vgl. ook p. 200). Belangrijker lijkt mij dat de structuur van het proefschrift aanvechtbaar is. De kracht van het boek schuilt in het inhoudelijk overzicht van en commentaar op de betrokken wetgeving. Kennelijk met het oog op een scherpere probleemstelling is daar het perspectief van de decriminaliserings-toets aan toegevoegd (p. 4). Ik ben daar niet enthousiast over. Ten eerste leidt dit tot verboddeling en herhaling. Ten tweede zijn juist de resultaten op dit toegespitste punt veelal het minst overtuigend te noe-

men. Zo is al op theoretisch niveau dubieus of je wetten vanaf 1910 (die al decennia geleden zijn ingetrokken) tot nu toe allemaal aan hetzelfde schema mag toetsen. Mijns inziens is dat een anachronistische werkwijze. Het behoeft geen verbazing dat de concrete toetsing eveneens uitkomsten oplevert die discutabel zijn. Zo strooit de auteur herhaaldelijk met oordelen over de effectiviteit van de inzet van een strafsanctie, zonder dat die empirisch voldoende worden onderbouwd (voorbeeld op p. 195 ten aanzien van de Wet Effectenhandel). Ook buiten de sector van de decriminaliserings-toets heeft Doorenbos naar mijn smaak af en toe te weinig oog voor de empirie. Zo blijft hij in hoofdstuk 18, over de Wet Melding Zeggen-schap, steken in het juridisch discours, terwijl een meer op de maatschappij gerichte benadering aange-

wezen was geweest. Waar Doorenbos rept van 'de brede steun aan de gedachte van een meldingsplicht' (p. 288), had hij mijns inziens ook moeten ingaan op de criminogene effecten die juist aan zo'n meldingsplicht verbonden kunnen zijn (ontvoeringen, vermogenscriminaliteit) en waaraan o.a. in de fiscale literatuur aandacht is besteed. Een laatste voorbeeld betreft de vraag waarom het financiële strafrecht zelden ook daadwerkelijk in rechte wordt ingeschakeld. Niemand had het de schrijver kwalijk genomen wanneer hij die vraag buiten het onderzoek had gelaten. Maar als hij die kwestie zelf toch naar voren brengt, mag hij zich daar niet vanaf maken met enkele even snelle als speculatieve opmerkingen (p. 508).

4. In de geruchtmakende HCS-zaak over misbruik van voorwetenschap

trad een heel legertje gerenommeerde advocaten op. Na het proces in eerste aanleg werd in de pers vooral aandacht besteed aan de inbreng van mr. D.R. Doorenbos. De jonge doctor, inmiddels overgestapt van de academie naar de balie, werd geprezen vanwege zijn grote deskundigheid op het terrein van het financiële strafrecht. Mij verbaast dat niet. Die expertise is opgebouwd in de jaren dat hij aan het onderhavige profefschrift heeft gewerkt. Het boek getuigt van vakmanschap. Het besproken terrein is omvangrijk en gecompliceerd. Het heeft brede raakvlakken met het civiele en het administratieve recht. Wie daar redelijk ongeschonden uitkomt, is niet langer alleen een belofte voor de toekomst.

M.S. Groenhuijsen
februari 1995

E.A. Huppés-Cluysenaar, Wetenschapsleer voor juristen

Kluwer, Deventer, 1994,
184 p.

Een boek voor juristen, maar over wetenschap in het algemeen. Wel wordt daarbij mede ingegaan op de bijzondere problemen van de rechtsgeleerdheid. Een zodanige toepassing lijkt de schrijfster in beginsel mogelijk te achten; het is duidelijk dat zij het denken van de jurist zonder al te veel modale problemen meent te kunnen plaatsen in het verband van de wetenschap. Uiteraard is zij zich ervan bewust, dat men ten aanzien van het recht naast de sociologische een normatieve opvatting kan onderscheiden (p. 88), maar zij acht kennelijk ook deze vatbaar voor behandeling binnen het wetenschapstheoretisch denkraam. Een belangrijk deel van het boek is gewijd aan de historische ontwikkeling van wetenschap en weten-

schapsleer – een niet ongangbare en zeer verdedigbare aanpak. De schrijfster heeft een vrij sterke neiging tot periodisering, soms onder een geheel eigen terminologie; men zie bijvoorbeeld de titels van de paragrafen van hoofdstuk 3. Je krijgt de indruk dat zij in de ontwikkeling van het denken graag grote lijnen ziet en daarom wat minder aandacht heeft voor auteursnamen. Deze zijn bij haar noch in de inhoudsopgave, noch in een register te vinden; Descartes schittert zelfs in de tekst door afwezigheid. Hoe wil de auteur haar boek gelezen zien, en door wie? In een noot bij haar geleidewoord (p. IX) vertrouwt zij ons toe, bezig te zijn met een promotie-onderzoek, en uit haar desbetreffend materiaal 'in belangrijke mate' voor dit boek te hebben geput. Dat lijkt mij een reden om de thans geboden publikatie in een wat ander genre te plaatsen. Het geleidewoord geeft ons hiertoe een paar aanwijzingen (p. IX). Ener-

zijds wijst de schrijfster daar op het belang van de wetenschapsleer voor (o.a.) 'juristen die in een beleidssector werken', anderzijds acht zij dit werk 'geschreven als een leerboek', wat kan doen denken aan een studentenpubliek. Dat wetenschapsleer een deel zou uitmaken van de juridische opleiding, is op zichzelf geen vreemde gedachte. Men heeft aan de Rotterdamse faculteit er in de eerste jaren van haar bestaan een proef mee genomen.

Welke doelgroep(en) de schrijfster dan ook voor ogen moge hebben gehad, men krijgt de indruk dat het haar bedoeling is de lezers in te leiden binnen een hun nog vrij onbekend gebied. Welnu, ik vrees dat juist zulke lezers enige moeite zullen hebben met het recht gebruik van dit boek. Stellig wordt hun een belangwekkende historische en systematische kijk op de ontwikkeling van het denken geboden; doch het zal hun zonder de nodige voorkennis soms moeilijk vallen te onderscheiden tussen datgene wat gemeengoed is en datgene wat typisch uit de koker van de auteur komt. Zulk een onbevangen lezer zal bijvoorbeeld niet altijd weten of hij de definities – waarvan